

Devlet Egemenliđinin Üлке Toprağında Uzantıları: **Merkezi Yönetimin Taşra Örgütü**

8 . HAFTA

Merkezi Yönetimin Ülke Toprağında Örgütlenmesi

- Türkiye’de, devlet iktidarının ülke toprağı üzerinde örgütlenmesi açısından il sistemi benimsenmiştir. Ülke coğrafyası yönetsel açıdan illere, iller de ilçelere bölünmüştür.
 - Anayasa (m. 126): *Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.*

Merkezi Yönetimin Ülke Toprağında Örgütlenmesi

- İllerin idaresi yetki genişliği ilkesine dayanır.
- Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.
- Anayasa yönetsel basamağın ilk kademesini belirlemiş, illerin hangi kademelere ayrılacağını yasa koyucuya bırakmıştır. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ise illerin ilçelere, ilçelerin de bucaklara bölüneceğini düzenlemiştir.

Merkezi Yönetimin Ülke Toprağında Örgütlenmesi

- Bucaklar Eylül 2014'te 6552 sayılı kanunla kaldırılmıştır.
- Günümüzde merkezi yönetim ülke toprağı üzerinde;
- İl,
- İlçe,
- olmak üzere iki düzeyde örgütlenmiştir.

Taşra Örgütlenmesi/İl

İl yönetimi

- Kuruluş: kanun
- Yönetim: vali + il idare kurulu + il kuruluşları (il idare şube başkanları)
- Yönetim ilkesi: yetki genişliği

İl'in ikili konumu

- Merkezi yönetimin (devletin) yönetsel kademesi/mekanı
- Bir yerel yönetim kuruluşu olan "il özel idaresi"nin mekanı

İl sayısı: 81

Taşra Örgütlenmesi/Vali

- Valinin ikili konumu
 - İl genel yönetiminin başı
 - İl özel idaresinin yürütme organı
- Valilik: istisnai memuriyet

Taşra Örgütlenmesi/İlçe

- İlçe yönetimi
 - Kuruluş: kanun
 - Yönetim: kaymakam + ilçe idare kurulu + ilçe kuruluşları (ilçe idare şube başkanları)
- Kaymakam: İlçe genel idaresinin başı ve mercii. İlçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtası.
- Kaymakamlık: meslek memurluğu
- İlçe sayısı: 922 (Mart 2021, İçişleri Bakanlığı verisi)

Yeni Sistemde Vali

- Daha önce ilde devletin, hükümetin ve ayrı ayrı her bakanın temsilcisi ve “bunların idari ve siyasi yürütme vasıtası” olarak tanımlanan vali yeni sistemde;
 - “ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır.”
- Vali, ilin genel idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumludur; Cumhurbaşkanını yardımcıları ve bakanlar, görevlerine ait işleri için valilere re'sen emir ve talimat verirler.

Yeni Sistemde Vali

- Daha önce Bakanlar Kurulu kararıyla atanan valiler, günümüzde Cumhurbaşkanınca atanmaktadır.
- Günümüzde valilerin görev süresi Cumhurbaşkanının görev süresiyle eşitlenmiştir. Cumhurbaşkanının görev süresi sonunda mevcut valilerin görev süresi de sona erer.
- Ayrıca, Cumhurbaşkanı gerek gördüğünde de valileri görevden alabilir.

Taşra Örgütlenmesi: Bölge Kuruluşları

- İl sisteminin istisnası: bölge kuruluşları
 - Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare örgütü kurulabilir. (Anayasa, m. 126).
- Bölge kuruluşları idari kademe oluşturmaz
- Orman Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü bölge düzeyinde örgütlenen kuruluşlardandır.

Atipik Bölge Kuruluşu: Kalkınma Ajansları

- Yasal dayanak: 5449 sayılı yasa (2006)
- AB'nin istemiyle kurulan 26 istatistiki bölgede kurulmuşlardır.

İşlevleri:

- Kamu kesimi, özel kesim ve STK'lar arasında işbirliğini geliştirmek,
- “Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak,
- bölgenin iş olanaklarını tanıtmak, yatırımcıların iş ve işlemlerini takip etmek vb.
- bölgesel planların uygulanmasını sağlamak vb.
- Karar mekanizması: Merkezi yönetim, yerel yönetimler, hükümet dışı kuruluşlar, STK-özel sektörün temsilcileri (yönetişim yaklaşımı).
- Bütçe: Merkezi yönetim, hükümet dışı kuruluşlar, AB ve uluslararası fonlardan sağlanan kaynaklar, faaliyet gelirleri.
- İstihdam rejimi: İş Kanunu'na dayalı sözleşmeli personel.

Yeni Hükümet Sistemi ve Taşra Örgütlenmesi

Anayasa ve 5442 sayılı İl idaresi Kanunu dışında taşra yönetiminin örgütlenmesine ilişkin diğer mevzuat 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesidir. Kararname bakanlıklar ile bakanlıkların bağlı taşra örgütlenmesinin genel ilkelerini, birimleri belirlemektedir.

Daha önce Bakanlar Kurulunda olan taşra teşkilatı kurma yetkisi günümüzde Cumhurbaşkanındadır.

Taşra teşkilatında daha önce olduğu gibi;

- a) İl valisine bağlı il kuruluşları
- b) Kaymakama bağlı ilçe kuruluşları
- c) Doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşları olmak üzere üç türde düzenlenmektedir.

Taşra Örgütlenmesinde Hiyerarşik Kademeler

a) Taşra teşkilatı bölge kuruluşlarında:

- 1) Bölge Müdürlüğü
- 2) Şube Müdürlüğü veya Baş mühendislik
- 3) Şeflik veya Mühendislik

b) Taşra teşkilatı il kuruluşlarında:

- 1) Vali
- 2) İl Müdürlüğü
- 3) Şube Müdürlüğü
- 4) Şeflik

c) Taşra teşkilatı ilçe kuruluşlarında:

- 1) Kaymakam
- 2) İlçe Müdürlüğü
- 3) İhtiyaç bulunan ilçelerde Şube Müdürlüğü
- 4) Şeflik

Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB)

2014 yılında büyükşehir belediye (BŞB) sisteminin değiştirilmesi, BŞB sınırı ile il sınırının eşitlenmesi sonucunda 30 BŞB'nin bulunduğu illerde il özel idareleri kaldırılmıştır.

Daha önce, illerdeki merkezi yönetim yatırım bütçeleri il özel idareleri üzerinden aktarıldığından, il özel idarelerinin kaldırılmasıyla doğan boşluk YİKOB kurularak kapatılmaya çalışılmıştır.

Ancak 2016'da YİKOB'lara tüzel kişilik verilmiş ve görev alanları da genişletilmiştir.

YİKOB'lar, BŞB bulunduğu illerde; kamu örgütlerinin yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi, eşgüdümlemesi; acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin yürütülmesi/eşgüdümü; gerektiğinde merkezi yönetimin taşrada yapacağı yatırımların yapılması/eşgüdümlemesi, ilin tanıtımı, muhtar ödenekleri işlerinin yapılması gibi çok çeşitli hizmetleri üstlenmiş durumdadır.

YİKOB'a vali veya yardımcısı başkanlık etmektedir.